

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/1.2024.06
UDC 373.2.016:159.954]:82

DEVELOPMENT OF EARLY AGE CHILDREN'S PICTURE MEMORY USING FICTION LITERATURE

Vira Korkh

Candidate of Psychological Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9686-0803>
e-mail: vera.korh18@gmail.com
v.m.korh@npu.edu.ua

Melaniia Halkina

Master of the specialty 012 Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0005-3996-1452>
e-mail: milagalkina78@gmail.com

Abstract. The article highlights the results of the theoretical and experimental study of the development of figurative memory of young children by means of fiction. The concept of memory and its significance for the development of human abilities, the process of learning, the acquisition of new knowledge, as well as the formation of skills and abilities are determined. The influence of fiction is described as the most effective means of developing imaginative memory, which can simultaneously stimulate the imagination and emotions of the child.

The stages of approbation of the methodology for the development of figurative memory of young children, based on the means of fiction, are characterized: familiarization of children with a work of fiction (introductory conversation, a surprise moment, an expressive reading of a fairy tale, a reminder); a conversation about the content of the read work of fiction to clarify the main storylines, events, situations, characteristics of the main characters; fixing the material, re-reading, reflection on the read work to fix the emotional impression in the memory of children and deepen memorization.

Work with fiction for the development of imaginative memory in young children is described, which included the simultaneous use of several methods, such as reading works, discussing them, considering illustrations, playing on the basis of the plot, activity with illustrations, creative tasks: drawing, dramatization and moving games. This variety of activities made it possible to effectively switch and focus the attention of children, attract various senses, maintain an interesting cognitive atmosphere, which positively influenced the development of their figurative memory.

The basic psychological and pedagogical conditions that it is advisable to adhere to the educator during the development work with children in the conditions of the preschool education institution are determined: the importance of integrating the development work with fiction with various forms of activity, such as motor, play and visual activity, is emphasized; the importance of activating the various sensory spheres of the child, expressive reading of works, repetition of works, memorization of small poems, the inclusion of reading poems, fairy tales, etc., in various activities of the child in and out of class, retelling works, illustrations, pictures on the content of the work, introductory conversations and conversations, discussing with children the content of works, the main characters, their actions and the events described, inclusion of game elements, dramatization while working with a work of fiction.

Key words: visual memory, visual-auditory memory, motor-auditory memory, visual-motor memory, young children, fiction literature.

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/1.2024.06

УДК 373.2.016:159.954]:82

РОЗВИТОК ОБРАЗНОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Корх В. М.

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9686-0803>
e-mail: vera.korh18@gmail.com
v.m.korh@npu.edu.ua

Галкіна М. А.

здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0005-3996-1452>
e-mail: milagalkina78@gmail.com

Анотація. У статті висвітлено результати теоретичного та експериментального дослідження розвитку образної пам'яті дітей раннього віку засобом художньої літератури. Визначено поняття пам'яті та її значення для розвитку здібностей людини, процесу навчання, набуття нових знань, а також формування вмінь і навичок. Описано вплив художньої літератури як найефективнішого засобу розвитку образної пам'яті, який може водночас стимулювати уяву та емоції дитини.

Охарактеризовано етапи апробації методики розвитку образної пам'яті дітей раннього віку, в основі якої лежать засоби художньої літератури: ознайомлення дітей із твором художньої літератури (вступна розмова, сюрпризний момент, виразне читання казки, нагадування); бесіда про зміст прочитаного твору художньої літератури для уточнення основних сюжетних ліній, події, ситуацій, характеристики головних героїв; закріплення матеріалу, повторне читання, рефлексія про прочитаний твір для фіксації в пам'яті дітей емоційного враження та поглиблення запам'ятовування.

Описано роботу з художньою літературою для розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку, яка включала одночасне використання кількох методів, таких як читання творів, їх обговорення, розгляд ілюстрацій, ігри на основі сюжету, активності з ілюстраціями, творчі завдання: малювання, драматизація та рухливі ігри. Це різноманіття видів діяльності дозволяло ефективно переключати та зосереджувати увагу дітей, залучати різні органи чуттів, підтримувати цікаву пізнавальну атмосферу, що позитивно впливало на розвиток їх образної пам'яті.

Визначено основні психолого-педагогічні умови, яких доцільно дотримуватися вихователю під час розвивальної роботи з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти: наголошено на важливості інтеграції розвивальної роботи з художньою літературою з різними формами діяльності, такими як рухова, ігрова та образотворча діяльність; підкреслено важливість активізації різних сенсорних сфери дитини, виразному читанню творів, повторюванні творів, заучуванні невеликих віршів, включенні читання віршів, казок тощо в різних видах діяльності

дитини на заняттях і поза ними, переказуванні творів, ілюстрацій, картинок за змістом твору, вступних розмов та бесід, обговорюванні з дітьми змісту творів, основних героїв, їхніх вчинки та описаних подій, включенні елементи гри, драматизації під час роботи з твором художньої літератури.

Ключові слова: образна пам'ять, зорово-слухова пам'ять, рухово-слухова пам'ять, зорово-рухова пам'ять, діти раннього віку, засоби художньої літератури.

Вступ та сучасний стан проблеми дослідження. Актуальність проблеми розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку зумовлена інтенсивністю розвитку даного пізнавального психічного процесу в зазначений віковий період, оскільки він є ключовим для формування всіх когнітивних здібностей особистості. Образна пам'ять допомагає дитині пристосовуватися до оточуючого світу, орієнтуватися в навколишньому середовищі та ефективно адаптуватися, пізнавати, розвиватися та навчатися, сприяє засвоєнню нової інформації та її збереженню для подальшого застосування у процесі життєдіяльності, розвивати мислення і мовлення. Окрім цього, її основна особливість полягає в тому, що людина запам'ятовує та відтворює зорові й чуттєві образи об'єктів і явищ, їхні особливості та видимі взаємозв'язки між ними. Образна пам'ять дозволяє відтворити відчуття й формувати в уяві чіткий, цілісний образ. Раннє формування та розвиток цих навичок забезпечує краще навчання, соціалізацію та адаптацію дитини в майбутньому. Саме тому психолого-педагогічна проблема дослідження образної пам'яті в дітей раннього віку та особливостей її розвитку потребує детального вивчення.

Дослідженням розвитку психічного процесу пам'яті у дітей займалися українські науковці: А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Дуткевич, О. Скляренко, О. Кононко, Л. Тарабасова та ін. Зокрема, О. Коваленко, А. Кравцова, С. Максименко, В. Рагозіна зробили висновок про те, що процес пізнання навколишнього світу і себе, засвоєння правил поведінки, формування навичок та звичок, отримання нових знань – усе це тісно залежить від роботи пам'яті. Діти починають усвідомлювати необхідність порівнювати, повторювати, узагальнювати, групувати інформацію для запам'ятовування. Це свідчить про розвиток у них довірливих процесів пам'яті. Удосконалення сприйняття, мислення та здатності запам'ятовувати й відтворювати матеріал у дітей раннього віку призводить до значних змін у їхній поведінці та психічному розвитку: зростає самоконтроль, незалежність у діях і продовжує розвиватися свідомий процес мислення.

Таким чином, у ранньому віці дитина має найбільші можливості для розвитку, оскільки її мозок дуже пластичний і чутливий до зовнішніх впливів, що сприяє швидкому засвоєнню нової інформації. Це позначається також і на можливостях розвитку пам'яті, зокрема і образної. Проте недостатньо дослідженим залишається вплив художньої літератури на розвиток образної пам'яті (особливо щодо її зорових і звукових стимулів), а також на здатність дитини запам'ятовувати і відтворювати образи.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є висвітлення результатів теоретичного та експериментального дослідження розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку засобом художньої літератури. Відповідно до мети визначено наступні **завдання:** 1) охарактеризувати особливості розвитку пам'яті у дітей раннього віку; 2) теоретично обґрунтувати доцільність застосування художньої літератури як ефективного засобу розвитку образної пам'яті в ранньому віці; 3) проаналізувати результати експериментального дослідження розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку засобом художньої літератури.

Методи дослідження. У дослідженні використано *теоретичні методи*: системно-структурований аналіз наукових джерел із зазначеної проблеми, аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення основних положень психолого-педагогічної, методичної літератури; *емпіричні*: спостереження, бесіда, опитування, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний); *математично-статистичні*: якісна та кількісна обробка даних, графічний і табличний метод аналізу розподілу даних дослідження, узагальнення статистичних показників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як наголошують науковці Н. Дობроштан та О. Куліш, проблема процесу пам'яті вивчалась здавна. Вчені відзначали, що пам'ять дозволяє людині виконувати будь-яку діяльність, об'єднуючи всі психічні процеси в єдину систему. Вони дійшли висновку, що усе, що людина знає та вміє, залежить від здатності мозку сприймати й запам'ятовувати образи, думки, переживання тощо. Пам'ять є основою її здібностей, умовою навчання, набуття нових знань, а також формування вмінь та навичок [3, с. 38].

За визначенням І. Коцюбанської, *образна пам'ять* – це різновид пам'яті, що працює з уявними образами предметів, які виникли на основі індивідуального досвіду людини. Відповідно до уявлень, які отримуються із різних сенсорних сфер, розрізняють зорову, слухову, тактильну, смакову типи образної пам'яті. У дітей раннього віку найбільш розвиненими типами образної пам'яті є поєднання зорової і слухової, рухової і слухової, а також зорової і рухової пам'яті [2, с. 11].

Розвиток *образної пам'яті* дитини, як зауважує Н. Юрченко, залежить від її зацікавленості та активної участі в діяльності, особливо в продуктивній, яка націлена на самостійне дослідження навколишнього світу або досягнення нових результатів. Чим більш значущі мотиви супроводжують її дії, тим краще розвивається її пам'ять. Водночас, використовуючи всі доступні органи чуття, дитина навчається визначати характерні ознаки предметів і робить перші спроби порівнювати та зіставляти їх. У результаті цього у дітей формуються уявлення про предмети, їх розміри, форму, напрямок руху тощо. Це сприяє інтенсивнішому розвитку образної пам'яті в ранньому віці. Вони краще запам'ятовують емоційно насичений матеріал, який супроводжується наочними та звуковими ілюстраціями [6, с. 18].

Художня література є найефективнішим засобом розвитку образної пам'яті, оскільки вона стимулює уяву та емоції дитини. Читання книг допомагає створювати в уяві яскраві образи персонажів, місць і подій, що активізує запам'ятовування візуальних та емоційних деталей. Крім того, літературні твори часто містять цікаві сюжети, які викликають глибокий емоційний відгук, а це сприяє ефективнішому збереженню інформації в пам'яті. Тексти також стимулюють розвиток асоціативного мислення, що дозволяє краще зіставляти та узагальнювати отримані знання [1, с. 28]. Головною перевагою художнього твору є наявність яскравого, емоційного художнього образу, за допомогою якого діти вчаться встановлювати асоціативні зв'язки, аналізувати, зосереджувати увагу. Це сприятливо позначається на розвитку їхньої образної пам'яті.

У процесі використання художньої літератури з метою розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку важливо дотримуватися певних психолого-педагогічних умов. Вихователь має залучати різні органи чуття дитини, читати виразно та чітко, повторювати твори кілька разів, заучувати короткі вірші та потішки. Необхідно впроваджувати читання в різні види занять і діяльності, використовувати перекази, ілюстрації, вступні обговорення, а також аналізувати з дітьми сюжет, героїв та їхні дії. Важливо включати елементи гри й театралізації, щоб зробити процес більш

захоплюючим і активним. Лише дотримуючись певних умов, застосовуючи ефективні та перевірені практично методи та підходи в роботі з дітьми раннього віку, а також створюючи позитивну психологічну атмосферу, можна успішно розвинути їхню образну пам'ять.

Для того, щоб практично перевірити ефективність впливу художньої літератури на розвиток образної пам'яті дітей раннього віку, було проведено дослідження. Найбільш поширеними для цього вікового періоду є зорово-слухова, зорово-рухова і рухово-слухова види образної пам'яті.

З урахуванням цього, ми спиралися на такі критерії: обсяг образної пам'яті, правильність послідовності відтворення рухів і образів, точність їхнього відтворення та опису. Виходячи з цих показників, обрано та адаптовано для дітей раннього віку відповідний діагностичний інструментарій, а саме: вправу «Веселі іграшки» (за І. Гоян та А. Палій), за допомогою якої визначено рівні розвитку наочно-образного запам'ятовування; вправу «Пташки» (О. Мольченко), за допомогою якої визначено рівні розвитку рухово-слухової образної пам'яті; вправу «Танцювальний гурток» (Н. Нечипорук, О. Томей), яку застосовано з метою визначення рівнів розвитку зорово-рухового запам'ятовування. Загальний рівень розвитку образної пам'яті дітей раннього віку визначено за середнім показником суми всіх трьох видів образної пам'яті.

Так, на констатувальному етапі виявлено, що більшість дітей раннього віку в експериментальній і контрольній групах мають середній рівень розвитку образної пам'яті – це 50% дітей. Водночас значна кількість дітей у обох групах демонструє низький рівень розвитку: 40% в експериментальній групі та 30% у контрольній. Лише незначна частина дітей мала високий рівень розвитку образної пам'яті: 10% в експериментальній групі і 20% у контрольній (рис. 1).

Ці результати стали основою для проведення формувальної роботи з дітьми експериментальної групи, спрямованої на покращення їхньої образної пам'яті.

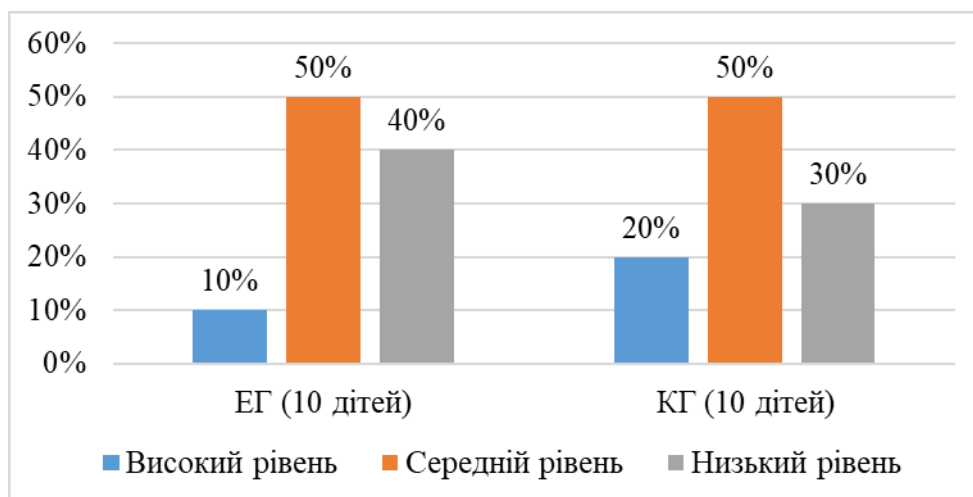

Рис. 1. Рівні розвитку образної пам'яті в дітей раннього віку EG та KG (n=20, у %, констатувальний етап)

Для розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку за допомогою художньої літератури було апробовано методику, засновану на методичних і наукових досягненнях відомих педагогів, таких як Г. Ватаманюк [1], Л. Калуська [4], М. Кирик [5], Н. Юрченко [6], Н. Мазур [7], Н. Полулях [8] та ін. Для виконання завдань дослідження обрано твори художньої літератури, відповідні для дітей раннього віку (зокрема

казки, дитячі вірші, малі літературні форми, як-от заклички, лічилки, чистомовки, забавлянки). На їх основі розроблено зміст занять, спрямований на розвиток образної пам'яті та її різних типів (рухово-слухової, зорово-слухової, зорово-рухової).

Заняття з використанням художньої літератури за своєю структурою складалося із трьох основних етапів:

1. На першому етапі відбувалося ознайомлення дітей із твором художньої літератури для того, щоб забезпечити правильне, повне й насичене сприйняття літературного твору. З цією метою застосовано такі методи та прийоми роботи, як вступна розмова, сюрпризний момент, виразне читання казки, нагадування, фізкультхвилинка тощо.

2. На другому етапі відбувалася бесіда про зміст прочитаного твору художньої літератури для уточнення основних сюжетних ліній, події, ситуацій, характеристики головних героїв. З цією метою застосовано такі методи та прийоми роботи, як питання до дітей по змісту твору. Наприклад, після прочитання казки «Колобок» до обговорення запропоновано такі запитання: Пригадайте, чи багато звірів зустрічав Колобок? Яких саме? Про що він їм розповідав? Кому вдалося обдурило Колобка? Як лисичці це вдалося? Давайте врятуємо Колобка! Як саме ми можемо йому допомогти? Вигадаймо нове щасливе закінчення для казочки про Колобка! У цьому завданні простежується психотерапевтична мета побудови позитивного життєвого сценарію дитини, яка ототожнює себе з головним героєм казки.

3. Третій етап був заключним і передбачав закріплення матеріалу, тобто повторне читання, рефлексію про прочитаний твір для фіксації в пам'яті дітей емоційного враження та поглиблення запам'ятовування.

У методиці приділялась також значна увага роботі з малими літературними жанрами. Це короткі літературні твори, які зазвичай мають просту структуру і специфічні риси, які роблять їх особливо привабливими для дітей раннього віку. До них належать потішки, лічилки, забавлянки, чистомовки, заклички. Вони є специфічною галуззю художньої літератури, в якій поєднується поетична та музична складові. Так, потішки є короткими, ритмічними текстами, які часто містять елементи гри і використовуються для розваги дітей. Так само веселощам і розвагам сприяють забавлянки, за допомогою яких можна влаштовувати ігри дорослого з дитиною (з її пальчиками, ручками, ніжками тощо). Лічилки і заклички – це ритмічні вірші та тексти, які використовуються для підрахунку, для привернення уваги, концентрації, як ігрові елементи тощо. За допомогою цих жанрів художньої літератури здійснюються емоційно-тактильні контакти дорослого і дитини, вносяться елементи рухової активності, які позитивно позначаються на розвитку слухово-рухового та зорово-рухового типів образної пам'яті. Чим більше дрібних і складних рухів виконує дитина, тим більше ділянок мозку включається в роботу [5].

Водночас робота з художньою літературою для розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку включала одночасне використання кількох методів, таких як читання творів, їх обговорення, розгляд ілюстрацій, ігри на основі сюжету, активності з ілюстраціями, творчі завдання (наприклад, малювання), драматизація та рухливі ігри. Це різноманіття видів діяльності дозволяло ефективно переключати та зосереджувати увагу дітей, залучати різні органи чуттів, підтримувати цікаву пізнавальну атмосферу, що позитивно впливало на розвиток їх образної пам'яті.

Зокрема, елементи ігрової діяльності використано з метою опанування дітьми прийомами смислового запам'ятовування та пригадування:

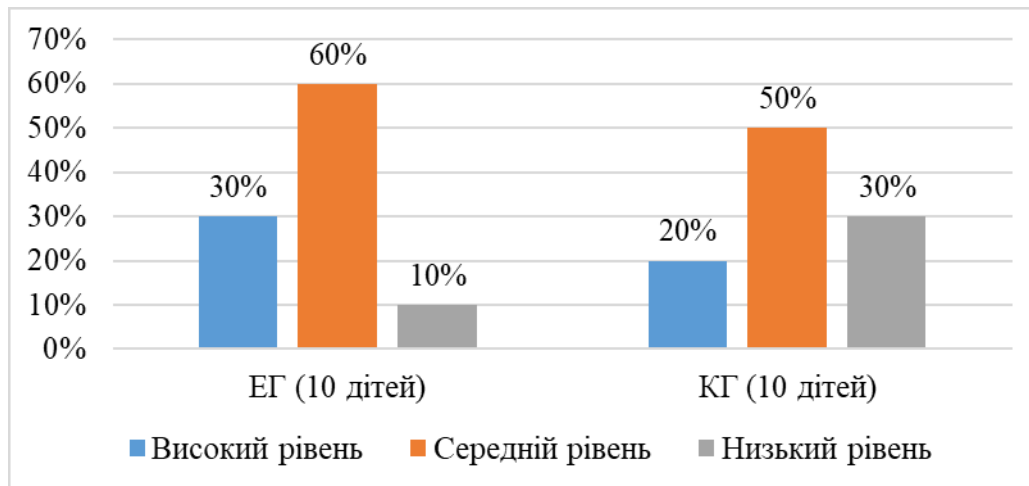
- після прослуховування твору перед дітьми викладались ілюстрації головних персонажів і пропонувалось розкласти їх у порядку появи за сюжетом;
- після прочитання твору перед дітьми розкладалися сюжетні ілюстрації художнього твору, дітям озвучувалось завдання згадати його сюжет та розкласти ілюстрації послідовно, у правильному порядку;
- дітям зачитувався уривок вже знайомого твору, в якому розповідалось про певну подію, а вони називали події, які відбувалися раніше чи пізніше;
- після прочитання твору перед дітьми розкладалися картки з тіннями різних персонажів, їм потрібно було правильно відшукати головного героя;
- дітям потрібно було серед запропонованих ілюстрацій обрати лише ті, які відповідали сюжету тільки що почутого твору [6].

Таким чином, методика передбачала також залучення значної кількості наочного матеріалу, адже наочний метод відіграє важливу роль у розвитку образної пам'яті під час ознайомлення з художньою літературою. Ілюстрації сприяють закріпленню знань і розширенню кругозору дітей, допомагають зосередити увагу, краще зрозуміти сюжетні повороти та героїв оповідань. Організуючи роботу з ілюстраціями для дітей раннього віку, створено умови для мимовільного запам'ятовування сюжетних поворотів, зображених на них.

Крім того, методика передбачала і широке використання можливостей художньої діяльності, зокрема образотворчого мистецтва. Адже щоб краще запам'ятати сюжет, основних персонажів, події і їх послідовність, доцільно надавати дітям можливість проявити себе творчо, наприклад, у малюванні, та використовувати відповідні завдання:

- дітям зачитувались потішки, заклички, забавлянки, а вони із закритими очима уявляли відповідну картинку, ілюстрацію, яка б відповідала озвучуваному твору. Потім діти мали відтворити на аркуші паперу ту картинку, яку вони собі уявили після прослуховування віршика;
- дітям загадувалися загадки, після чого їм пропонувалось намалювати, який відгаданий предмет, явище тощо найбільше запам'яталися;
- дітям зачитувалися короткі віршики і пропонувалось намалювати по пам'яті ті предмети та об'єкти, про які йшлося;
- після прочитання твору та розгляду ілюстрацій дітям пропонувалось намалювати власну картинку;
- після прочитання твору та розгляду ілюстрацій основних персонажів дітям пропонувалось домалювати їм характерні деталі, яких не вистачало [7].

З метою перевірки ефективності апробованої методики проведено контрольний етап дослідження, на якому повторно продіагностовано дітей обох груп за тим самим діагностичним інструментарієм, що й на констатувальному етапі. За результатами контрольного етапу експерименту, найбільша частка дітей раннього віку має середній рівень розвитку образної пам'яті: 60% в експериментальній групі (ЕГ) та 50% у контрольній групі (КГ). Низький рівень розвитку образної пам'яті діагностовано у 10% дітей ЕГ, в той час як в КГ таких було 30% респондентів. В експериментальній групі 30% дітей продемонстрували високий рівень розвитку образної пам'яті, у той час як у контрольній групі цей показник склав 20% (рис. 2).

Рис. 2. Рівні розвитку образної пам'яті дітей раннього віку EG та KG (n=20, у %, контрольний етап)

В результаті порівняння рівнів розвитку образної пам'яті, отриманих на констатувальному та контрольному етапах експерименту, виявлено, що в експериментальній групі частка досліджуваних з низьким рівнем розвитку образної пам'яті на контрольному етапі знизилася на 30% у порівнянні з констатувальним. Одночасно зафіксовано зростання частки дітей із середнім рівнем розвитку пам'яті на 10% та з високим рівнем на 20%, що є позитивною динамікою. Натомість у контрольній групі не було помітних змін у розвитку образної пам'яті дітей раннього віку на контрольному етапі (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння рівнів розвитку образної пам'яті дітей раннього віку EG та KG до та після експерименту (n=20, у %)

Рівні	EG (10 дітей)				KG (10 дітей)			
	Констатувальний етап		Контрольний етап		Констатувальний етап		Контрольний етап	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Високий	1	10	3	30	2	20	2	20
Середній	5	50	6	60	5	50	5	50
Низький	4	40	1	10	3	30	3	30

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у статті висвітлено результати теоретичного та експериментального дослідження розвитку образної пам'яті дітей раннього віку засобом художньої літератури. Визначено поняття пам'яті та її значення для розвитку здібностей людини, процесу навчання, набуття нових знань, а також формування вмінь і навичок. Описано вплив художньої літератури як найефективнішого засобу розвитку образної пам'яті, який може водночас стимулювати уяву та емоції дитини.

Охарактеризовано етапи апробації методики розвитку образної пам'яті дітей раннього віку, в основі якої лежать засоби художньої літератури: ознайомлення дітей із твором художньої літератури (вступна розмова, сюрпризний момент, виразне читання казки, нагадування); бесіда про зміст прочитаного твору художньої

літератури для уточнення основних сюжетних ліній, події, ситуацій, характеристики головних героїв; закріплення матеріалу, повторне читання, рефлексія про прочитаний твір для фіксації в пам'яті дітей емоційного враження та поглиблення запам'ятовування.

Описано роботу з художньою літературою для розвитку образної пам'яті у дітей раннього віку, яка включала одночасне використання кількох методів, таких як читання творів, їх обговорення, розгляд ілюстрацій, ігри на основі сюжету, активності з ілюстраціями, творчі завдання: малювання, драматизація та рухливі ігри. Це різноманіття видів діяльності дозволяло ефективно переключати та зосереджувати увагу дітей, залучати різні органи чуттів, підтримувати цікаву пізнавальну атмосферу, що позитивно впливало на розвиток їх образної пам'яті.

Визначено основні психолого-педагогічні умови, яких доцільно дотримуватися вихователю під час розвивальної роботи з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти: наголошено на важливості інтеграції розвивальної роботи з художньою літературою з різними формами діяльності, такими як рухова, ігрова та образотворча діяльність; підкреслено важливість активізації різних сенсорних сфери дитини, виразному читання творів, повторюванні творів, заучуванні невеликих віршів, включенні читання віршів, казок тощо в різних видах діяльності дитини на заняттях і поза ними, переказуванні творів, ілюстрацій, картинок за змістом твору, вступних розмов та бесід, обговорюванні з дітьми змісту творів, основних героїв, їхніх вчинки та описаних подій, включенні елементи гри, драматизації під час роботи з твором художньої літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Ватаманюк Г. Робота з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти : теорія і практика. Київ : ЦУЛ, 2023. 480 с.
2. Діагностика та розвиток пам'яті у дітей : методичні рекомендації / уклад. Н. І. Коцюбанська. Кам'янець-Подільський, 2014. 60 с.
3. Доброштан Н., Куліш О. Вікові особливості у дослідженнях видів і процесів пам'яті. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. Випуск 7. С. 37-44.
4. Калуська Л. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 88 с.
5. Кирик М. Віршовані ігри для дитячого розвитку. *Ранній розвиток дитини – право кожного* : зб. матеріалів Всеукраїнського форуму (м. Київ, 09 червня 2021 р.). Національний еколого-натуралістичний центр. Київ : НЕНЦ, 2021. С. 102-109.
6. Комплексні розвиваючі заняття з дітьми раннього віку / уклад. Н. Юрченко. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 112 с.
7. Мазур Н. Забавлянки. Ігри для спілкування з дитиною, пробудження, годування, купання, масажу. Київ : Час майстрів, 2023. 64 с.
8. Твоя книга. 2 роки / Упоряд. Н. Полулях. Харків : Ранок, 2008. 64 с.

REFERENCES:

---

1. Vatamaniuk, H. (2023). *Robota z dytiachoiu knyhoiu v zakladi doshkilnoi osvity : teoriia i praktyka* [Working with a children's book in a preschool education institution: theory and practice]. Kyiv : TsUL [in Ukrainian].

2. Diahnostyka ta rozvytok pamiaty u ditei [Diagnosis and development of memory in children] : metodychni rekomendatsii. (2014). N. Kotsiubanska (Ed.). Kamianets-Podilskyi [in Ukrainian].
3. Dobroshtan, N., Kulish, O. (2020). Vikovi osoblyvosti u doslidzhenniakh vydiv i protsesiv pamiaty [Age features in the research of types and processes of memory]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky – Bulletin of Lviv University. Series of psychological sciences, Vol. 7, 37-44* [in Ukrainian].
4. Kaluska, L. (2014). Kompleksna prohrama rozvytku, navchannia i vykhovannia ditei rannoho viku «Soniashnyk» [Comprehensive program of development, education and upbringing of young children «Sunnyashnyk»]. Ternopil : Mandrivets [in Ukrainian].
5. Kyryk, M. (2021). Virshovani ihry dlia dytiachoho rozvytku [Versed games for children's development]. *Rannii rozvytok dytyny – pravo kozhnoho – Early childhood development is a right for everyone* : zb. materialiv Vseukrainskoho forumu (Kyiv, June 09th, 2021) / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Natsionalnyi ekoloho-naturalistychnyi tsentr. Kyiv : NENTs, 102-109 [in Ukrainian].
6. Kompleksni rozvyvaiuchi zaniattia z ditmy rannoho viku [Complex developmental classes with young children]. (2009). N. Yurchenko (Ed.). Kharkiv : Vyd. hrupa «Osnova» [in Ukrainian].
7. Mazur, N. (2023). Zabavlianky. Ihry dlia spilkuvannia z dytynoiu, probudzhennia, hoduvannia, kupannia, masazhu [Zabavlianky. Games for communicating with a child, waking up, feeding, bathing, massage]. Kyiv : Chas maistriv [in Ukrainian].
8. Tvoja knyha. 2 roky [Your book. 2 years]. (2008). N. Poluliakh (Ed.) Kharkiv : Ranok [in Ukrainian].